

FRANKRIJK-PANEL
FRANSE RELEVANTIE

Is La République in verval? 'Frankrijk is een complexe mengeling van genialiteit, beschamende elementen en vele middelmatige momenten'

La France ne peut être la France sans la grandeur.' Frankrijk kan Frankrijk niet zijn zonder grootsheid, zei de legendarische president Charles de Gaulle ooit. Gek was die gedachte natuurlijk niet in een land waar roemrijke figuren als Karel de Grote, Lodewijk XIV en Napoleon ooit de hele wereld hebben verlicht.

Ook De Gaulles opvolgers, Pompidou, Giscard d'Estaing, Mitterrand, Chirac, Sarkozy en Hollande hebben in hun beleid telkens geprobeerd de macht en het internationale aanzien van Frankrijk te benadrukken. Het Franse volk wist zich, althans in de ogen van de Fransen zelf, meester over zijn eigen lot.

De huidige president Emmanuel Macron is wat dat betreft geen uitzondering: 'De wereld en Europa hebben Frankrijk meer dan ooit nodig. Een sterk Frankrijk, dat zich luid voor vrijheid en solidariteit uitspreekt', verkondigde Macron zelfverzekerd tijdens zijn inaugurele toespraak op 14 mei 2017 in het Élysée-paleis.

Maar wat is er van Macrons grote woorden de afgelopen jaren terechtgekomen? Zijn persoonlijke missie om Libanon te redden, is jammerlijk mislukt. Frankrijk heeft na negen jaar van militaire aanwezigheid Mali opgegeven in de strijd tegen het oprukkende jihadisme. De Fransen verloren een miljoencontract voor de verkoop van onderzeeërs, nadat Australië, de VS en het Verenigd Koninkrijk achter hun rug om het zogeheten Aukus-pact hadden gesloten.

Macron heeft, ondanks bezoeken en telefoontjes aan de Russische president Poetin, de crisis tussen Rusland en Oekraïne in het geheel niet weten te de-escaleren. Frankrijk is met farmaceutische gigant Sanofi niet eens in staat gebleken om tijdens de coronacrisis een werkend vaccin te produceren.

Is het o zo trots Frankrijk nog relevant in de wereld? Of dienen de Franse president en zijn ruim 65 miljoen landgenoten hun *grandeur* voortaan te zoeken in de geschiedenisboeken?

Rudi Wester: 'In zijn meer dan vier uur durende verkiezingsbijeenkomst op 17 maart, stelde Macron zich vooral op als de enige kapitein die Frankrijk veilig door huidige en toekomstige stormen kan loodsen. Geen 'revolutie' meer, zoals hij in 2017 beloofde. Geen grootse plannen om de *grandeur* van Frankrijk te bestendigen. Waar blijven de technische hoogstandjes uit het verleden, zoals het supersonische passagiersvliegtuig Concorde? Waar zijn de ingenieuze ontwerpers die van de Snoek (Citroën DS, red.) zo'n succes maakten? De Franse auto-industrie bevindt zich op dit moment in een ongekende crisis. Ook de exploitatie van het huidige paradepaardje, de hogesnelheidstrein TGV, levert enorme verliezen op, ten detriente van de gewone trein voor de gewone Fransman.

'Monarch-president Macron houdt de schone schijn op met zijn peperdure ontvangsten in het paleis van Versailles en zijn indrukwekkende militaire parades. Maar Frankrijk is een reus op lemen voeten, de binnenlandse problemen als on-

De Russische president Vladimir Poetin tijdens een ontmoeting met zijn Franse ambtgenoot Emmanuel Macron in het Kremlin, begin februari. Foto AP

derwijs, bureaucratie en verlies van koopkracht zijn gigantisch. Een wederopstanding van Frankrijk als wereldmacht lijkt alleen in Europa mogelijk, met Duitsland als gelijkwaardige partner.

'Het is zoals Rosa Luxemburg schreef: 'De kracht én de zwakte van Frankrijk is, dat zijn lot heen en weer slingert tussen grootsheid en middelmatigheid.'

De oorlog in Oekraïne maakt duidelijk dat Frankrijk en de EU voor elkaar belangrijk zijn

Niek Pas universitair docent Franse contemporaine geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.

Niek Pas: 'In Frankrijk verhouden grootsheid en verval zich als yin en yang. Universalistische pretenties maken deel uit van het collectieve geheugen en de politieke cultuur. Hetzelfde geldt voor verhalen over neergang en machtsverlies. Waar Frankrijk ooit de continenten met zijn verheven idealen bevruchtte, dringt die wereld zich steeds meer zelf op. De trotse natie heeft moeite zijn weg te vinden binnen het complexe speelveld van mondialisering.

'Nuchter beschouwd is er weinig reden voor zelfbeklag. Cijfermatig staat Frankrijk economisch en militair stevig in de mondiale top-10. Het diplomatieke netwerk is wereldwijd dekkend. Hetzelfde geldt voor het taalkundig-culturele web van de francophonie.

'Macron is de meest Europees gerichte president sinds de oprichting van de Vijfde Republiek in 1958. Zijn wens is de EU als economische bond ook diepgaander politiek en militair te hervormen. Soevereiniteit, vrede en veiligheid staan daarbij

voorop. Tot de Russische inval in Oekraïne waren dat vooral vergezichten en beleidsdocumenten. Bovenal stond in Macrons wensdenken het Franse belang steeds voorop.

'De oorlog maakt duidelijk dat Frankrijk en de EU voor elkaar belangrijk zijn. Via Parijs is Brussel een kernmacht en beschikt het over een permanente zetel in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Aan de andere kant biedt het oude continent Frankrijk massa en moderniteit. Kortom, Europa moet Frans denken en andersom, Macron moet Europees handelen.'

Frederik Dhondt: 'Frankrijk blijft een rijk en ontwikkeld land, met grote internationale invloed. Het publiek verwacht dat het land straalt als een bakken voor de wereld. Maar de republikeinse belofte van gelijkheid (sociale mobiliteit, goede overheidsdiensten) staat onder druk. De verstedelijking gaat ten koste van het platteland, dat tegelijk wordt geïdealiseerd als het echte te koesteren erfgoed.

'Links bekritiseert de bedreigingen van liberalisering en delocatie of laakt de schaarste aan veilige, vaste carrièrepaden voor jongeren. Rechts spreekt over een belaagde Franse identiteit en cultiveert een eenzijdige, nationalistische visie op het verleden. Velen zetten zich af tegen de EU, Amerika en China.

'De Franse presidentskandidaten erkennen dit gevoelscomplex: het is

Rudi Wester was jarenlang recensent van Franse literatuur en directeur van het Institut Néerlandais in Parijs.

Niek Pas doceert Franse contemporaine geschiedenis aan de UvA en schreef over Macron en de nieuwe Franse revolutie.

Frederik Dhondt doceert rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel en is Frankrijkkenner.

Laurent Chambon houdt zich bezig met minderheden in de politiek in Frankrijk en Nederland en schreef een boek over Marine Le Pen.

de sleutel om zich met de kiezer te verbinden en het fatalisme te overstijgen. Macron predikt de te herwinnen *souveraineté populaire* (productie, voedselvoorziening), de radicaal-rechtse Éric Zemmour belooft extra premies voor geboortes op het platteland. De radicaal-linkse Jean-Luc Mélenchon roept de geest van de radicale fase van de Revolutie op om de macht in handen van de bevolking te leggen in een 'Sixième République', een Zesde Republiek.

'De grandeur is een kwestie van uitstraling: politici moeten hun medeburgers met woorden optillen om het Franse model te verkopen.'

Laurent Chambon: 'De Franse grandeur is een scherm waarop iedereen zijn fantasieën projecteert. Extreemrechts wil zoals De Gaulle uit de Navo, terwijl deze de onafhankelijkheid van alle koloniën (inclusief Algerije) getekend heeft. Links wil een weerstand à la De Gaulle, en vergeet dat de revolutie van 1968 vooral tegen het gaullisme was. Macron poseert als een *Grand Président*, maar heeft de drie zuilen van de *État gaulliste* (zorg, justitie en onderwijs) al bijna helemaal ontmanteld, de militaire industrie aan buitenlanders verkocht en de verschillende *grandes administrations* stiekem vervangen door overbetaalde McKinsey-consultants.

'Frankrijk is een complexe mengeling van genialiteit (*liberté, égalité, fraternité*), de verklaring van de rechten van de mens, klassieke poëzie), beschamende elementen (slavernij, kolonisatie, Le Pen en Zemmour) en vele middelmatige momenten waar het noch groot, noch klein was.

'Natuurlijk is er een enorme druk voor Fransen om 'normaal' te zijn. Politie, justitie en scholen zorgen voor de meedogenloze voortzetting van de gevestigde orde. Onze klassieke opvoeding bevat naast grammatica en spelling ook sabotage, wantrouwen en romantische heldenmoed. Precies daar, tussen de ordelijke elementen, naast het goud, de symmetrie en een overbepalende marechaussee, is er ruimte voor hartverscheurende teksten, revolutionaire ideeën en alternatieve schoonheid-kanonnen als de nouvelle vague, Oulipo, Debussy of Le Corbusier. Dit is wat Frankrijk volgens mij soms *grande* maakt, ondanks zijn koningen en presidenten.'

Iñaki Oñorbe Genovesi

